Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 26ης Ιανουαρίου 2023 [1]

Υπόθεση C-689/21

X
κατά
Udlændinge- og Integrationsministeriet

[αίτηση του Østre Landsret (εφετείου ανατολικής περιφέρειας, Δανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Ιθαγένεια της Ένωσης – Άρθρο 20 ΣΛΕΕ – Άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Ιθαγένεια κράτους μέλους και τρίτου κράτους – Αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας του κράτους μέλους με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας λόγω ανυπαρξίας πραγματικού δεσμού, ελλείψει αιτήσεως διατήρησης της εν λόγω ιθαγένειας πριν από τη συμπλήρωση της ηλικίας αυτής – Απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης – Εξέταση βάσει της αρχής της αναλογικότητας των συνεπειών της απώλειας υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης»

I. Εισαγωγή

1. Η εθνική νομοθεσία ενός κράτους μέλους προβλέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας των υπηκόων του συγκεκριμένου κράτους μέλους, με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας τους, λόγω ανυπαρξίας πραγματικού δεσμού και μη υποβολής αίτησης διατήρησης της ιθαγένειας πριν από την ημερομηνία συμπλήρωσης της ηλικίας αυτής. Για τον ενδιαφερόμενο, τούτο συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, χωρίς διενέργεια, εκ μέρους των εθνικών αρχών, ελέγχου αναλογικότητας, υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, των συνεπειών της εν λόγω απώλειας για την κατάσταση του προσώπου, όταν η αίτηση διατήρησης της ιθαγένειας υποβάλλεται μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας.

2. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν μια τέτοια εθνική ρύθμιση συνάδει με το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

3. Η υπό κρίση υπόθεση είναι η τέταρτη υπόθεση η οποία αφορά τις υποχρεώσεις των κρατών μελών σε σχέση με την κτήση και την απώλεια της ιθαγένειας από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης, ζήτημα το οποίο εξετάστηκε για πρώτη φορά στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

απόφαση Rottmann [2]. Η νομολογία που απορρέει από την απόφαση αυτή επιβεβαιώθηκε από το Δικαστήριο με τις αποφάσεις Tjebbes κ.λπ. [3] και Wiener Landesregierung (Ανάκληση διαβεβαιώσεως περί πολιτογράφησης) [4]. Η υπό κρίση υπόθεση παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να εξετάσει εκ νέου τις προϋποθέσεις αυτοδίκαιης απώλειας της ιθαγένειας κράτους μέλους η οποία συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης υπό το πρίσμα των απαιτήσεων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, όπως ερμηνεύθηκαν από το Δικαστήριο με την απόφαση Tjebbes κ.λπ.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

4. Με το άρθρο 20, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ θεσπίζεται ιθαγένεια της Ένωσης και ορίζεται ότι πολίτης της Ένωσης είναι «κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα κράτους μέλους». Κατά το άρθρο 20, παράγραφος 2, στοιχείο α′, ΣΛΕΕ, οι πολίτες της Ένωσης έχουν «δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών».

5. Κατά το άρθρο 7 του Χάρτη, κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.

B. Το δανικό δίκαιο

6. Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του Lov nr. 422 om dansk indfødsret, lovbekendtgørelse (κωδικοποιημένου νόμου 422 περί δανικής ιθαγένειας), της 7ης Ιουνίου 2004, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος περί ιθαγένειας), προβλέπει τα εξής:

«Πρόσωπο που γεννήθηκε στην αλλοδαπή και το οποίο ουδέποτε είχε την κατοικία του στο Βασίλειο της Δανίας ούτε τη διαμονή του σε αυτό υπό συνθήκες που υποδηλώνουν στενό δεσμό με τη Δανία χάνει τη δανική ιθαγένεια με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του, εκτός αν με τον τρόπο αυτόν καθίσταται ανιθαγενές. Ο Υπουργός Προσφύγων, Μεταναστών και Ενσωμάτωσης, ή το κατ' εξουσιοδότησή του αρμόδιο πρόσωπο, δύναται, ωστόσο, κατόπιν αιτήσεως υποβληθείσας πριν από την ημερομηνία αυτή, να επιτρέψει τη διατήρηση της ιθαγένειας.»

7. Η cirkulæreskrivelse nr. 10873 om naturalisation (εγκύκλιος 10873 περί πολιτογράφησης), της 13ης Οκτωβρίου 2015, τροποποιήθηκε με την εγκύκλιο 9248 της 16ης Μαρτίου 2016 (στο εξής: εγκύκλιος περί πολιτογράφησης).

8. Κατά την εν λόγω εγκύκλιο, πρώην Δανοί υπήκοοι οι οποίοι απώλεσαν τη δανική ιθαγένεια δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας, πρέπει, κατ' αρχήν, να πληρούν τις γενικές προϋποθέσεις για την κτήση της δανικής ιθαγένειας οι οποίες απαιτούνται εκ του νόμου. Τούτο σημαίνει ότι τα πρόσωπα που πληρούν τις προβλεπόμενες στην εν λόγω εγκύκλιο προϋποθέσεις όσον αφορά τη μακροχρόνια διαμονή, την ηλικία, την καλή διαγωγή, τις

[2] Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010 (C-135/08, στο εξής: απόφαση Rottmann, EU:C:2010:104).

[3] Απόφαση της 12ης Μαρτίου 2019 (C-221/17, στο εξής: απόφαση Tjebbes κ.λπ., EU:C:2019:189).

[4] Απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2022 (C-118/20, στο εξής: απόφαση Wiener Landesregierung, EU:C:2022:34).

οφειλές προς το Δημόσιο, την οικονομική αυτάρκεια, την απασχόληση, τη γνώση της δανικής γλώσσας και της κοινωνίας, του πολιτισμού και της ιστορίας της Δανίας εμπίπτουν στο σχέδιο νόμου της Δανικής Κυβέρνησης περί χορηγήσεως της ιθαγένειας. Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της ίδιας εγκυκλίου, ο αιτών πρέπει να διαμένει στο έδαφος της Δανίας κατά την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης. Δυνάμει του άρθρου 7 της εγκυκλίου, ο αιτών πρέπει να έχει συμπληρώσει εννέα έτη συνεχούς διαμονής στη Δανία.

9. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 13, ερμηνευόμενου σε συνδυασμό με το παράρτημα 1, σημείο 3, της ίδιας εγκυκλίου, επιδεικνύεται κάποια ευελιξία όσον αφορά την εφαρμογή των γενικών απαιτήσεων διαμονής σε σχέση με πρόσωπα τα οποία είχαν στο παρελθόν τη δανική ιθαγένεια ή είναι δανικής καταγωγής.

III. Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, το προδικαστικό ερώτημα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

10. Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, η οποία γεννήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 1992 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, έχει από τη γέννησή της τη δανική και την αμερικανική ιθαγένεια και ουδέποτε έζησε στη Δανία. Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης έχει δύο αδέλφια στις Ηνωμένες Πολιτείες, εκ των οποίων το ένα έχει τη δανική ιθαγένεια, και δεν έχει γονείς ή αδέλφια στη Δανία.

11. Στις 17 Νοεμβρίου 2014 η προσφεύγουσα της κύριας δίκης υπέβαλε στο Udlændinge – og Integrationsministeriet (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης, Δανία, στο εξής: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης) αίτηση για τη χορήγηση βεβαίωσης περί διατήρησης της δανικής ιθαγένειάς της μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της. Βάσει των πληροφοριών που περιέχονταν στην αίτηση, το Υπουργείο εκτίμησε ότι η προσφεύγουσα της κύριας δίκης είχε ζήσει στη Δανία για μέγιστο χρονικό διάστημα 44 εβδομάδων πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της. Επιπλέον, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης δήλωσε ότι είχε διαμείνει στη Δανία για διάστημα 5 εβδομάδων μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της και ότι το 2015 ήταν μέλος της εθνικής ομάδας καλαθοσφαίρισης γυναικών της Δανίας. Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης επισήμανε επίσης ότι το 2005 είχε διαμείνει για διάστημα περίπου τριών-τεσσάρων εβδομάδων στη Γαλλία. Πάντως, από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η προσφεύγουσα της κύριας δίκης έχει διαμείνει, εκτός του ως άνω κράτους μέλους, στο έδαφος άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

12. Με απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2017 (στο εξής: επίμαχη απόφαση), το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης ενημέρωσε την προσφεύγουσα της κύριας δίκης ότι απώλεσε τη δανική ιθαγένειά της κατά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του νόμου περί ιθαγένειας, και ότι δεν ήταν δυνατή η εφαρμογή της παρέκκλισης που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του ίδιου νόμου, δεδομένου ότι η αίτησή της περί διατήρησης της δανικής ιθαγένειας υποβλήθηκε μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους. Με την εν λόγω απόφαση διευκρινίζεται, μεταξύ άλλων, ότι η προσφεύγουσα της κύριας δίκης απώλεσε τη δανική ιθαγένεια με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της, καθόσον ουδέποτε έζησε στη Δανία και ουδέποτε διέμεινε στη χώρα υπό συνθήκες που υποδηλώνουν στενό δεσμό με το συγκεκριμένο κράτος μέλος, δεδομένου ότι η συνολική διάρκεια όλων των περιόδων διαμονής της στο έδαφος της χώρας, πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της, δεν υπερέβαινε τις 44 εβδομάδες.

13. Στις 9 Φεβρουαρίου 2018 η προσφεύγουσα της κύριας δίκης άσκησε προσφυγή ενώπιον του København byret (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου Κοπεγχάγης, Δανία) με αίτημα την ακύρωση της επίμαχης απόφασης και την επανεξέταση της υπόθεσης. Με διάταξη της 3ης Απριλίου 2020, η υπόθεση παραπέμφθηκε στο Østre Landsret (εφετείο ανατολικής περιφέρειας, Δανία), το οποίο αποφάσισε να εξετάσει την υπόθεση ως πρωτοβάθμιο δικαστήριο.

14. Υπό τις περιστάσεις αυτές, με απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Νοεμβρίου 2021, το Østre Landsret (εφετείο ανατολικής περιφέρειας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Αντιτίθεται το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 7 [του Χάρτη], σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει, κατ' αρχήν, την αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας του εν λόγω κράτους μέλους, όταν πρόσωπα γεννηθέντα εκτός του εδάφους του κράτους μέλους, τα οποία ουδέποτε έζησαν ούτε διέμειναν σε αυτό υπό συνθήκες που υποδηλώνουν στενό δεσμό με το εν λόγω κράτος μέλος, συμπληρώνουν το 22ο έτος της ηλικίας τους, με αποτέλεσμα πρόσωπα που δεν έχουν ούτε την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους να στερούνται της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν, λαμβανομένου υπόψη του ότι από την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσία προκύπτει ότι:

α) η ύπαρξη στενού δεσμού με το κράτος μέλος τεκμαίρεται ιδίως μετά από διαμονή συνολικής διάρκειας ενός έτους στο εν λόγω κράτος μέλος,

β) αν η αίτηση για τη διατήρηση της ιθαγένειας υποβληθεί πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, μπορεί να επιτραπεί η διατήρηση της ιθαγένειας του κράτους μέλους υπό λιγότερο αυστηρούς όρους, και για τον σκοπό αυτόν οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να εξετάσουν τις συνέπειες της απώλειας της ιθαγένειας, και

γ) η απολεσθείσα ιθαγένεια μπορεί να αποδοθεί εκ νέου μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του ενδιαφερομένου μόνο μέσω της διαδικασίας της πολιτογράφησης, για την οποία πρέπει να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, μεταξύ των οποίων και εκείνη της αδιάλειπτης διαμονής στο κράτος μέλος για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, αν και η περίοδος διαμονής μπορεί να είναι συντομότερη για τους πρώην υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους;»

15. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, η Δανική και η Γαλλική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι ίδιοι μετέχοντες στη διαδικασία, πλην της Γαλλικής Κυβέρνησης, παρέστησαν στην επ' ακροατηρίου συζήτηση της 4ης Οκτωβρίου 2022 και απάντησαν στις ερωτήσεις προς προφορική απάντηση που τους είχε θέσει το Δικαστήριο.

IV. Νομική ανάλυση

16. Με το προδικαστικό ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 7 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας του συγκεκριμένου κράτους μέλους με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας λόγω ανυπαρξίας πραγματικού δεσμού, εφόσον δεν έχει υποβληθεί αίτηση διατήρησης της εν λόγω ιθαγένειας πριν από τη συμπλήρωση της ηλικίας αυτής, με

αποτέλεσμα, στην περίπτωση προσώπων που δεν έχουν επίσης την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους, την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν, χωρίς ατομική εξέταση, όταν η αίτηση διατήρησης της ιθαγένειας υποβάλλεται μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, της αναλογικότητας, από την άποψη του δικαίου της Ένωσης, των συνεπειών της απώλειας αυτής για την κατάσταση των εν λόγω προσώπων.

17. Οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου, οι οποίες αφορούν το κατά πόσον η ρύθμιση του άρθρου 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας σχετικά με την απώλεια της δανικής ιθαγένειας, η οποία επέρχεται με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, είναι συμβατή με το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 7 του Χάρτη, απορρέουν, αφενός, από το γεγονός ότι η απώλεια της εν λόγω ιθαγένειας και, επομένως, της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης επέρχεται αυτοδικαίως και ότι η επίμαχη διάταξη δεν προβλέπει καμία εξαίρεση και, αφετέρου, από τη δυσχέρεια ανάκτησης της ιθαγένειας με πολιτογράφηση μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας.

18. Με την ανάλυσή μου, θα προσδιορίσω, κατ' αρχάς, τα ζητήματα της διαφοράς της κύριας δίκης τα οποία θεωρώ κρίσιμα στην υπό κρίση υπόθεση (υπό Α). Εν συνεχεία, θα εκθέσω την κατευθυντήρια γραμμή η οποία απορρέει από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και, ιδίως, από την απόφαση Tjebbes κ.λπ., υπό το πρίσμα της οποίας το αιτούν δικαστήριο εξέθεσε τις αμφιβολίες του όσον αφορά τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης της ρύθμισης για την απώλεια της δανικής ιθαγένειας (υπό Β). Τέλος, θα αναλύσω το προδικαστικό ερώτημα υπό το πρίσμα της εν λόγω νομολογίας, με έμφαση, αφενός, στην εξέταση της νομιμότητας του σκοπού γενικού συμφέροντος που επιδιώκεται με την απώλεια της δανικής ιθαγένειας που προβλέπει η επίμαχη ρύθμιση και, αφετέρου, στον έλεγχο της αναλογικότητας της εν λόγω απώλειας, η οποία συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης (υπό Γ).

Α. Επί των ζητημάτων της διαφοράς της κύριας δίκης που είναι κρίσιμα στην υπό κρίση υπόθεση

1. Επί των ιδιαιτεροτήτων της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης δανικής ρύθμισης περί απώλειας της ιθαγένειας

19. Από το νομικό πλαίσιο που εξέθεσε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι η ρύθμιση για την αυτοδίκαιη απώλεια της δανικής ιθαγένειας θεσπίζεται, αφενός, με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας και τη διοικητική πρακτική του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης σχετικά με την εφαρμογή της συγκεκριμένης διάταξης[5] και, αφετέρου, με την εγκύκλιο περί πολιτογράφησης, με την οποία καθορίζονται οι προϋποθέσεις για την ανάκτηση της ιθαγένειας από πρώην Δανούς υπηκόους, οι οποίοι απώλεσαν τη δανική ιθαγένεια δυνάμει της εν λόγω διάταξης.

20. Πρώτον, όσον αφορά τον νόμο περί ιθαγένειας, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο του 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, προβλέπει την αυτοδίκαιη απώλεια της δανικής ιθαγένειας κατά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας για κάθε Δανό υπήκοο «[ο] οποίος γεννήθηκε στην αλλοδαπή και ο οποίος ουδέποτε είχε την κατοικία του [στη Δανία] ούτε τη διαμονή του σε [αυτή] υπό συνθήκες που υποδηλώνουν στενό δεσμό με τη Δανία, […] εκτός αν με τον τρόπο αυτό

[5] Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η διοικητική πρακτική του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας στηρίζεται στις προπαρασκευαστικές εργασίες της εν λόγω διάταξης.

καθίσταται ανιθαγενής» [6]. Εντούτοις, το άρθρο 8, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του ίδιου νόμου προβλέπει παρέκκλιση από τον ανωτέρω κανόνα, ήτοι ότι οι ως άνω υπήκοοι μπορούν, *πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας τους*, να υποβάλουν αίτηση διατήρησης της δανικής ιθαγένειάς τους στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης.

21. Δεύτερον, όσον αφορά *τη διοικητική πρακτική* του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει τα ακόλουθα στοιχεία.

22. Κατ' αρχάς, όσον αφορά τον κανόνα που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του νόμου περί ιθαγένειας, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, σε σχέση με το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση κριτήριο διαμονής, ότι γίνεται διάκριση ανάλογα με το αν η διαμονή στη Δανία, πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, είχε διάρκεια τουλάχιστον ενός έτους ή μικρότερη του έτους. Στην πρώτη περίπτωση, το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης αναγνωρίζει την ύπαρξη «αρκούντως στενού δεσμού» με τη Δανία για τη διατήρηση της δανικής ιθαγένειας. Εντούτοις, στη δεύτερη περίπτωση, οι απαιτήσεις σχετικά με τον στενό δεσμό οι οποίες απορρέουν από την προμνησθείσα διοικητική πρακτική είναι πιο αυστηρές [7]. Συγκεκριμένα, ο αιτών πρέπει να αποδείξει ότι οι περίοδοι διαμονής διάρκειας κάτω του έτους υποδηλώνουν, παρ' όλα αυτά, «ιδιαιτέρως στενό δεσμό με τη Δανία». Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες του νόμου περί ιθαγένειας [8], τέτοιες περίοδοι διαμονής μπορεί να αφορούν στρατιωτική θητεία, ανώτερες σπουδές, κατάρτιση ή επαναλαμβανόμενες διακοπές κάποιας διάρκειας.

23. Εν συνεχεία, όσον αφορά την παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του νόμου περί ιθαγένειας, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, σύμφωνα με τη διοικητική πρακτική του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης, οσάκις οι προϋποθέσεις κατοικίας ή διαμονής δεν πληρούνται, και *εάν η αίτηση υποβλήθηκε πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας* [9], δίνεται έμφαση σε μια σειρά από άλλα στοιχεία, όπως η συνολική διάρκεια της διαμονής του αιτούντος στη Δανία, ο αριθμός των περιόδων διαμονής στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, το αν οι περίοδοι διαμονής πραγματοποιήθηκαν λίγο πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους ή είναι αρκετά παλαιότερες, καθώς και το αν ο αιτών ομιλεί καλά τη δανική γλώσσα και έχει, εξάλλου, δεσμό με το εν λόγω κράτος μέλος.

24. Τέλος, όσον αφορά τις αιτήσεις διατήρησης της ιθαγένειας, από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης επεξεργάζεται τις εν λόγω αιτήσεις διακρίνοντας τρεις περιπτώσεις, αναλόγως του αν, κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης, ο αιτών είναι κάτω των 21 ετών, μεταξύ 21 και 22 ετών ή έχει συμπληρώσει το 22ο έτος της ηλικίας του. Εάν ο αιτών είναι κάτω των 21 ετών, το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης χορηγεί απλώς και μόνον βεβαίωση ιθαγένειας στον αιτούντα, με την επιφύλαξη

[6] Όσον αφορά το κριτήριο της διαμονής, το οποίο δεν αποτελεί αντικείμενο αμφισβήτησης στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, κατά τη διοικητική πρακτική του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης, αυτό πληρούται είτε στην περίπτωση *διαμονής καταχωρισμένης* στο κεντρικό μητρώο προσώπων (CPR) διάρκειας τριών τουλάχιστον μηνών πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας είτε στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποδείξει ότι διέθετε *διεύθυνση* στη Δανία επί τρεις τουλάχιστον συνεχόμενους μήνες πριν από τη συμπλήρωση της ηλικίας αυτής και ότι είχε εξαρχής την πρόθεση να τη διατηρήσει για διάστημα τριών τουλάχιστον μηνών. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η διαμονή, μεταξύ άλλων, στη Σουηδία ή τη Φινλανδία για διάστημα επτά τουλάχιστον ετών εξομοιώνεται με διαμονή στη Δανία.

[7] Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, στην περίπτωση αυτή, κατά τη διοικητική πρακτική του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης, μπορεί να δοθεί, μεταξύ άλλων, έμφαση στο αν οι περίοδοι διαμονής πραγματοποιήθηκαν λίγο πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας ή είναι πολύ παλαιότερες, αν υποδηλώνουν τη βούληση του ίδιου του αιτούντος να επισκεφθεί τη Δανία ή είναι αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, αποφάσεων των γονέων ή του εργοδότη του.

[8] Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στο σημείο 2.2.2 της αιτιολογικής έκθεσης του σχεδίου νόμου αριθ. L 138 της 28ης Ιανουαρίου 2004 σχετικά με το άρθρο 8 του νόμου περί ιθαγένειας.

[9] Υπενθυμίζεται ότι η συγκεκριμένη προϋπόθεση απορρέει από το άρθρο 8, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του νόμου περί ιθαγένειας.

της απώλειας της δανικής ιθαγένειας δυνάμει του άρθρου 8 του νόμου περί ιθαγένειας, γεγονός το οποίο, κατά το αιτούν δικαστήριο, σημαίνει ότι το εν λόγω Υπουργείο λαμβάνει θέση όχι επί του αν ο αιτών διατηρεί τη δανική ιθαγένεια αλλά μόνον επί του αν έχει την εν λόγω ιθαγένεια. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι, κατά την πρακτική του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης, η εκτίμηση περί διατήρησης της ιθαγένειας πρέπει να πραγματοποιείται *όσο το δυνατόν πλησιέστερα στην ηλικία των 22 ετών*.

25. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, αν και η εν λόγω δανική διοικητική πρακτική εξακολούθησε να εφαρμόζεται παρά την απόφαση Tjebbes κ.λπ., η οποία εκδόθηκε μετά την απόφαση της κύριας δίκης, εντούτοις το άρθρο 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας τροποποιήθηκε. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η εν λόγω τροποποίηση συνεπάγεται ότι το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης οφείλει πλέον, σε περίπτωση αίτησης διατήρησης της ιθαγένειας η οποία υποβάλλεται *πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας*, να λαμβάνει υπόψη ορισμένα πρόσθετα στοιχεία προκειμένου να προβεί σε ατομική εξέταση των συνεπειών, υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, της απώλειας της δανικής ιθαγένειας και, επομένως, της ιθαγένειας της Ένωσης. Συναφώς, το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης οφείλει να εκτιμά αν οι εν λόγω συνέπειες είναι αναλογικές προς τον σκοπό που επιδιώκεται με την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ρύθμιση, ήτοι την ύπαρξη πραγματικού δεσμού μεταξύ των Δανών υπηκόων και της Δανίας.

26. Τρίτον, όσον αφορά την *εγκύκλιο περί πολιτογράφησης*, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι οι πρώην Δανοί υπήκοοι οι οποίοι απώλεσαν τη δανική ιθαγένεια δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν τη δανική ιθαγένεια με πολιτογράφηση και ότι, στην περίπτωση αυτή, πρέπει, κατ' αρχήν, να πληρούνται ορισμένες γενικές προϋποθέσεις κτήσης της δανικής ιθαγένειας οι οποίες προβλέπονται από τον ως άνω νόμο [10]. Εντούτοις, επιδεικνύεται κάποια ευελιξία σε σχέση με τις προϋποθέσεις αυτές για τους εν λόγω πρώην Δανούς υπηκόους όσον αφορά την απαίτηση εννεαετούς συνεχούς διαμονής στη Δανία [11]. Πάντως, από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο συνάγεται ότι η εν λόγω ευελιξία, αφενός, έχει πολύ περιορισμένο πεδίο εφαρμογής και, αφετέρου, ουδόλως μεταβάλλει το γεγονός ότι, βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 1, της εγκυκλίου, ο αιτών πρέπει να διαμένει στη Δανία κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης [12].

2. Επί της κατάστασης της προσφεύγουσας της κύριας δίκης

27. Όσον αφορά την κατάσταση της προσφεύγουσας της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει τα ακόλουθα πραγματικά στοιχεία: έχει τόσο δανική όσο και αμερικανική ιθαγένεια· γεννήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες και ουδέποτε έζησε στη Δανία· εντούτοις, διέμεινε στο εν λόγω κράτος μέλος επί 44 εβδομάδες πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας και επί 5 εβδομάδες μετά τη συμπλήρωση της εν λόγω ηλικίας· υπέβαλε στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης αίτηση διατήρησης της ιθαγένειας 43 ημέρες μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της· ενημερώθηκε, με την επίμαχη απόφαση, αφενός, ότι απώλεσε αυτοδικαίως τη δανική ιθαγένεια όταν συμπλήρωσε το 22ο έτος της ηλικίας της λόγω ανυπαρξίας πραγματικού δεσμού και μη υποβολής αίτησης διατήρησης της δανικής ιθαγένειας πριν από την ημερομηνία συμπλήρωσης του συγκεκριμένου ορίου ηλικίας, σύμφωνα

[10] Επί των γενικών αυτών προϋποθέσεων, βλ. σημείο 8 των παρουσών προτάσεων. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 44, παράγραφος 1, του Συντάγματος προβλέπει ότι αλλοδαπός μπορεί να αποκτήσει την ιθαγένεια μόνον βάσει του νόμου. Επομένως, η πολιτογράφηση πρέπει να πραγματοποιείται με νόμο που αναφέρει ρητώς το όνομα κάθε προσώπου που πολιτογραφείται.

[11] Βλ., συναφώς, σημείο 9 των παρουσών προτάσεων.

[12] Επί της διοικητικής πρακτικής του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης σχετικά με το κριτήριο της «διαμονής», βλ. υποσημείωση 10 των παρουσών προτάσεων.

με το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του νόμου περί ιθαγένειας, και, αφετέρου, ότι δεν μπορούσε να τύχει της εφαρμογής της παρέκκλισης που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω νόμου, δεδομένου ότι η αίτησή της υποβλήθηκε *μετά* τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της.

Β. Επί της κατευθυντήριας γραμμής που απορρέει από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης

28. Εν συνεχεία, θα εκθέσω τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και τα στοιχεία της εξέλιξής της που είναι κρίσιμα για την ανάλυση της υπό κρίση υπόθεσης.

1. Η απόφαση Rottmann: η κατοχύρωση της αρχής της διενέργειας του δικαστικού ελέγχου υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης

29. Με την απόφαση Rottmann [13], η οποία αφορούσε την εξέταση απόφασης ανάκλησης της πολιτογράφησης που είχαν εκδώσει οι γερμανικές αρχές, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε, κατ' αρχάς, την αρχή που κατοχυρώθηκε στη δεκαετία του 1990 [14], κατά την οποία τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους στον τομέα της ιθαγένειας, να *τηρούν το δίκαιο της Ένωσης* [15]. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο αποσαφήνισε το περιεχόμενο της εν λόγω αρχής, διευκρινίζοντας ότι «[τ]ο γεγονός [...] ότι ένας τομέας εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών δεν σημαίνει ότι οι εφαρμοστέοι κανόνες της εθνικής νομοθεσίας δεν πρέπει, στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο δίκαιο της Ένωσης, να τηρούν το δίκαιο αυτό» [16]. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι, λαμβανομένου υπόψη του θεμελιώδους χαρακτήρα της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης την οποία απονέμει το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, η περίπτωση πολίτη της Ένωσης ο οποίος αντιμετωπίζει μια απόφαση ανάκλησης της πολιτογράφησής του, την οποία έχουν εκδώσει οι αρχές κράτους μέλους, και λόγω της οποίας περιέρχεται, αφού έχει απολέσει την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους την οποία είχε αρχικά, σε κατάσταση που είναι δυνατόν να έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια της εν λόγω ιδιότητας και των συνακόλουθων δικαιωμάτων, εμπίπτει στο δίκαιο της Ένωσης εξ ορισμού και λόγω των συνεπειών της [17].

30. Το Δικαστήριο κατοχύρωσε επίσης την αρχή κατά την οποία, όταν πρόκειται για πολίτες της Ένωσης, η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, εφόσον αφορά τα δικαιώματα που απονέμει και προστατεύει η έννομη τάξη της Ένωσης, όπως συμβαίνει στην περίπτωση έκδοσης απόφασης για την ανάκληση της πολιτογράφησης, υπόκειται σε *δικαστικό έλεγχο με γνώμονα το δίκαιο της Ένωσης* [18]. Στο πλαίσιο αυτό, αφού διαπίστωσε την κατ' αρχήν νομιμότητα μιας απόφασης

[13] Υπενθυμίζεται ότι ο J. Rottmann είχε αποκτήσει τη γερμανική ιθαγένεια διά πολιτογραφήσεως, με απατηλή ενέργεια.

[14] Βλ. απόφαση της 7ης Ιουλίου 1992, Micheletti κ.λπ. (C-369/90, EU:C:1992:295, σκέψη 10), σύμφωνα με την οποία «[ο] καθορισμός των προϋποθέσεων κτήσεως και απωλείας της ιθαγενείας εμπίπτει, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, αρμοδιότητα που *πρέπει* να ασκείται με γνώμονα την τήρηση του [ενωσιακού] δικαίου». Η υπογράμμιση δική μου. Υπενθυμίζω ότι το Δικαστήριο είχε προϊδεάσει για τη συλλογιστική αυτή με τις αποφάσεις της 7ης Φεβρουαρίου 1979, Auer (136/78, EU:C:1979:34, σκέψη 28), και της 12ης Νοεμβρίου 1981, Airola κατά Επιτροπής (72/80, EU:C:1981:267, σκέψεις 8 επ.). Συγκεκριμένα, πρόκειται για γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης η οποία εφαρμόζεται στον τομέα της ιθαγένειας της Ένωσης.

[15] Απόφαση Rottmann (σκέψεις 39 και 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[16] Απόφαση Rottmann (σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, στη σκέψη 41 της εν λόγω απόφασης, το Δικαστήριο στηρίχθηκε σε πάγια νομολογία σχετική με τις περιπτώσεις στις οποίες νομοθεσία, η οποία έχει θεσπιστεί σε τομέα που εμπίπτει στην αρμοδιότητα κράτους μέλους, εκτιμάται υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης. Βλ. επίσης, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Poiares Maduro στην υπόθεση αυτή (C-135/08, EU:C:2009:588, σημείο 20).

[17] Υπόθεση Rottmann (σκέψεις 42 και 43).

[18] Απόφαση Rottmann (σκέψη 48).

ανάκλησης της πολιτογράφησης λόγω απατηλών ενεργειών [19], το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μια τέτοια απόφαση υπόκειται, εντούτοις, σε εξέταση της αναλογικότητας ώστε «να λαμβάνονται υπόψη *οι συνέπειες* που έχει ενδεχομένως η οικεία πράξη για τον ενδιαφερόμενο και για τα μέλη της οικογένειάς του, όσον αφορά την απώλεια των δικαιωμάτων που απονέμονται σε κάθε πολίτη της Ένωσης» [20].

31. Τέλος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 20 ΣΛΕΕ δεν απαγορεύει σε ένα κράτος μέλος να ανακαλεί την πράξη απονομής της ιθαγένειάς του σε πολίτη της Ένωσης, ιθαγένειας την οποία ο ενδιαφερόμενος απέκτησε κατόπιν πολιτογράφησης χάρη σε απάτη, *υπό την προϋπόθεση* ότι αυτή η απόφαση ανάκλησης είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας [21].

32. Η προεκτεθείσα νομολογία επιβεβαιώθηκε και συμπληρώθηκε σε ορισμένα σημεία με δύο μεταγενέστερες αποφάσεις του Δικαστηρίου.

2. Η απόφαση Tjebbes κ.λπ.: η σημασία της ατομικής εξέτασης των συνεπειών της απώλειας της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης στο πλαίσιο του ελέγχου της αναλογικότητας

33. Στην απόφαση Tjebbes κ.λπ., η οποία αφορούσε την εξέταση, από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης, γενικής προϋπόθεσης για την αυτοδίκαιη απώλεια της ολλανδικής ιθαγένειας [22] και, επομένως, της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης από τις ενδιαφερόμενες [23], αφετηρία της συλλογιστικής του Δικαστηρίου είναι η επιβεβαίωση της αρχής που διατυπώθηκε με την προγενέστερη νομολογία [24]. Ως εκ τούτου, στηριζόμενο στις σκέψεις 42 και 45 της απόφασης Rottmann, το Δικαστήριο έκρινε ότι η περίπτωση πολιτών της Ένωσης οι οποίοι έχουν την ιθαγένεια *ενός μόνον κράτους μέλους* και οι οποίοι, με την απώλεια της ιθαγένειας αυτής, *έρχονται αντιμέτωποι με την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης* την οποία απονέμει το άρθρο 20 ΣΛΕΕ και των συνακόλουθων δικαιωμάτων εμπίπτει, λόγω της φύσεως και των συνεπειών της, στο δίκαιο της Ένωσης και ότι, επομένως, τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους στον τομέα της ιθαγένειας, να τηρούν το δίκαιο της Ένωσης [25].

34. Συγκεκριμένα, κατ' αρχάς, αφού υπενθύμισε μεταξύ άλλων ότι είναι θεμιτό για ένα κράτος μέλος, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας που του παρέχει τη δυνατότητα να καθορίζει τις προϋποθέσεις κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας, να θεωρεί την ιθαγένεια εκδήλωση πραγματικού δεσμού μεταξύ του ιδίου και των υπηκόων του και να προβλέπει ως συνέπεια της έλλειψης ή της παύσης ενός τέτοιου πραγματικού δεσμού την απώλεια της ιθαγένειάς του [26], το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, σε περιπτώσεις όπως οι προβλεπόμενες στη σχετική εθνική νομοθεσία, το δίκαιο της Ένωσης δεν αντιτίθεται, κατ' αρχήν, στο να προβλέπει ένα κράτος μέλος, για λόγους γενικού συμφέροντος, την απώλεια της ιθαγένειάς του, έστω και αν η απώλεια αυτή συνεπάγεται για τον ενδιαφερόμενο την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης [27].

19 Απόφαση Rottmann (σκέψη 54). Βλ., επίσης, σκέψεις 51 έως 53.

20 Απόφαση Rottmann (σκέψη 56). Η υπογράμμιση δική μου.

21 Απόφαση Rottmann (σκέψη 59 και διατακτικό).

22 Ήτοι, το γεγονός ότι ένας Ολλανδός υπήκοος, ο οποίος έχει επίσης την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους, έχει διαμείνει εκτός των Κάτω Χωρών και *των εδαφών όπου ισχύει η Συνθήκη ΕΕ* επί συνεχές διάστημα δέκα ετών.

23 Η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Rottmann αφορούσε ατομική απόφαση ανάκλησης της ιθαγένειας, η οποία στηριζόταν στη συμπεριφορά του ενδιαφερομένου.

24 Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

25 Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 32).

26 Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 35). Βλ., επίσης, απόφαση Rottmann (σκέψη 51).

27 Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 39).

35. Εντούτοις, εν συνεχεία, επισημαίνοντας τη σημασία της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας από τις αρμόδιες εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια σε τέτοιες περιπτώσεις, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας ενός κράτους μέλους δεν θα ήταν συμβατή προς την εν λόγω αρχή εάν οι σχετικοί εθνικοί κανόνες δεν επέτρεπαν, οποτεδήποτε, ατομική εξέταση των συνεπειών που έχει η απώλεια αυτή για τους ενδιαφερομένους από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης [28].

36. Ως εκ τούτου, κατά το Δικαστήριο, σε περίπτωση κατά την οποία η απώλεια της ιθαγένειας ενός κράτους μέλους επέρχεται αυτοδικαίως και συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, οι αρμόδιες εθνικές αρχές και τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια πρέπει να είναι σε θέση να εξετάζουν, παρεμπιπτόντως, *τις συνέπειες της απώλειας* της ιθαγένειας και, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, *να αποδίδουν εκ νέου ex tunc την ιθαγένεια* στον ενδιαφερόμενο, κατόπιν της εκ μέρους του υποβολής αιτήσεως για τη χορήγηση ταξιδιωτικού εγγράφου ή κάθε άλλου εγγράφου που αποδεικνύει την ιθαγένειά του [29]. Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι η εν λόγω εξέταση της αναλογικότητας επιβάλλει στις αρμόδιες εθνικές αρχές και στα εθνικά δικαστήρια να βεβαιωθούν ότι μια τέτοια απώλεια της ιθαγένειας συνάδει προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, του οποίου την τήρηση διασφαλίζει το Δικαστήριο, και, ιδιαίτερα, προς το δικαίωμα στον σεβασμό της οικογενειακής ζωής, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη [30].

37. Η νομολογία που απορρέει από τις αποφάσεις Rottmann και Tjebbes κ.λπ. επιβεβαιώθηκε με την απόφαση Wiener Landesregierung, με την οποία το Δικαστήριο έκρινε σαφώς ότι η επίμαχη απόφαση στην τελευταία υπόθεση δεν ήταν σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας.

3. Η απόφαση Wiener Landesregierung: μη συμβατότητα με την αρχή της αναλογικότητας της επίμαχης στην εν λόγω υπόθεση απόφασης

38. Εν προκειμένω, παραπέμπω στις παρατηρήσεις που διατύπωσα με τις προτάσεις μου στην υπόθεση Wiener Landesregierung [31], θα περιοριστώ δε να υπενθυμίσω εν συντομία, για λόγους σαφήνειας, τα στοιχεία της απόφασης Wiener Landesregierung τα οποία είναι χρήσιμα για την ανάλυση του ερωτήματος που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης.

39. Στην υπόθεση Wiener Landesregierung, αυστριακό δικαστήριο ζήτησε να διευκρινιστεί αν η κατάσταση προσώπου το οποίο, ενώ έχει την ιθαγένεια ενός μόνον κράτους μέλους, αποποιείται την ιθαγένεια αυτή και, ως εκ τούτου, χάνει την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης προκειμένου να αποκτήσει την αυστριακή ιθαγένεια, κατόπιν διαβεβαίωσης των αυστριακών αρχών ότι θα του χορηγηθεί η συγκεκριμένη ιθαγένεια, εμπίπτει στο δίκαιο της Ένωσης, ως εκ της φύσεως και των συνεπειών της, όταν η εν λόγω διαβεβαίωση ανακαλείται με αποτέλεσμα να μη δύναται το πρόσωπο αυτό να ανακτήσει την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης. Το Δικαστήριο απάντησε καταφατικά στο ανωτέρω ερώτημα, επιβεβαιώνοντας με τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης σε μια τέτοια περίπτωση [32].

28 Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψεις 40 και 41).

29 Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 42 και διατακτικό).

30 Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 45 και διατακτικό).

31 C-118/20, EU:C:2021:530. Βλ. σημεία 47 επ.

32 Απόφαση Wiener Landesregierung (σκέψη 44 και σημείο 1 του διατακτικού).

40. Το αυστριακό δικαστήριο ζήτησε επίσης να διευκρινιστεί αν οι αρμόδιες εθνικές αρχές και, ενδεχομένως, τα εθνικά δικαστήρια του κράτους μέλους υποδοχής οφείλουν να εξακριβώνουν αν η απόφαση περί ανάκλησης της διαβεβαίωσης σχετικά με τη χορήγηση της ιθαγένειας του εν λόγω κράτους μέλους, η οποία καθιστά οριστική την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης για τον ενδιαφερόμενο, συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας, λαμβανομένων υπόψη των συνεπειών που έχει η απόφαση για την κατάσταση του συγκεκριμένου προσώπου. Το Δικαστήριο απάντησε καταφατικά και στο ανωτέρω προδικαστικό ερώτημα επιβεβαιώνοντας την υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων του κράτους μέλους υποδοχής να εξακριβώσουν τη συμβατότητα της επίμαχης εθνικής απόφασης με την αρχή της αναλογικότητας[33].

41. Επιθυμώ να επιστήσω την προσοχή σε ορισμένα στοιχεία της απόφασης Wiener Landesregierung.

42. Κατά πρώτον, το Δικαστήριο επισήμανε τη σημασία της εκτίμησης της ατομικής κατάστασης του ενδιαφερομένου και, ενδεχομένως, της κατάστασης της οικογένειάς του στο πλαίσιο της εξέτασης της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας που κατοχυρώνεται στο δίκαιο της Ένωσης[34]. Συναφώς, το Δικαστήριο επανέλαβε, μεταξύ άλλων, την πάγια νομολογία του κατά την οποία απόκειται στις αρμόδιες εθνικές αρχές και, ενδεχομένως, στα εθνικά δικαστήρια να βεβαιωθούν ότι η σχετική εθνική απόφαση συνάδει προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη και, ιδιαίτερα, προς το δικαίωμα στον σεβασμό της οικογενειακής ζωής, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του εν λόγω Χάρτη[35].

43. Κατά δεύτερον, αφού εξέτασε τους δικαιολογητικούς λόγους της εθνικής απόφασης που συνεπαγόταν την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, τους οποίους προέβαλε η Αυστριακή Κυβέρνηση[36], το Δικαστήριο έκρινε ότι, λαμβανομένων υπόψη των σημαντικών συνεπειών στην κατάσταση της ενδιαφερομένης και, ιδίως στη φυσιολογική εξέλιξη της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής της, τις οποίες επέφερε η απόφαση περί ανάκλησης της διαβεβαίωσης σχετικά με τη χορήγηση της αυστριακής ιθαγένειας, η οποία κατέστησε οριστική την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, η εν λόγω απόφαση δεν ήταν ανάλογη προς τη σοβαρότητα των τελεσθεισών από την ενδιαφερομένη παραβάσεων[37]. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «[η] απαίτηση συμφωνίας προς την αρχή της αναλογικότητας *δεν πληρούται* σε περίπτωση που η αιτιολογία μιας τέτοιας απόφασης στηρίζεται σε διοικητικές παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας, οι οποίες, κατά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο, επισύρουν απλή χρηματική κύρωση». Με άλλα λόγια, για πρώτη φορά στο πλαίσιο της συγκεκριμένης νομολογίας, το Δικαστήριο αποφάνθηκε σαφώς ότι μια τέτοια εθνική απόφαση *δεν συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας* του δικαίου της Ένωσης[38].

[33] Απόφαση Wiener Landesregierung (σκέψη 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επισημαίνεται ότι, στη σκέψη 49 της απόφασης αυτής, στο πλαίσιο της εξέτασης του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, παραπέμποντας στη σκέψη 62 της απόφασης Rottmann, ότι οι αρχές που συνάγονται από το δίκαιο της Ένωσης σχετικά με την αρμοδιότητα των κρατών μελών στον τομέα της ιθαγένειας και με την υποχρέωσή τους να τηρούν το δίκαιο της Ένωσης κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς τους αυτής ισχύουν τόσο για το κράτος μέλος υποδοχής όσο και για το κράτος μέλος της αρχικής ιθαγένειας.

[34] Απόφαση Wiener Landesregierung (σκέψη 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[35] Απόφαση Wiener Landesregierung (σκέψη 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[36] Απόφαση Wiener Landesregierung (σκέψεις 60 και 62 έως 72).

[37] Απόφαση Wiener Landesregierung (σκέψη 73).

[38] Απόφαση Wiener Landesregierung (σκέψη 74 και σημείο 2 του διατακτικού).

4. Οι νομολογιακές αρχές σχετικά με την ανάλυση των προϋποθέσεων κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης

44. Η κατευθυντήρια γραμμή που απορρέει από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης συνίσταται κατ' ουσίαν σε δύο νομολογιακές αρχές.

45. Η πρώτη αρχή είναι αυτή κατά την οποία η αρμοδιότητα των κρατών μελών στον τομέα της κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας πρέπει να ασκείται *με γνώμονα την τήρηση του δικαίου της Ένωσης*. Η κατανόηση της εν λόγω αρχής προϋποθέτει ότι γίνεται ορθώς αντιληπτή η διάκριση μεταξύ της συγκεκριμένης αποκλειστικής αρμοδιότητας και της άσκησής της με σεβασμό της έννομης τάξης της Ένωσης. Συναφώς, επισημαίνω ότι το Δικαστήριο ουδέποτε αμφισβήτησε την εν λόγω αρμοδιότητα των κρατών μελών. Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας M. Poiares Maduro, «ναι μεν η κτήση και η απώλεια της ιθαγένειας κράτους μέλους (άρα και της ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης) δεν ρυθμίζονται καθαυτές από το [ενωσιακό] δίκαιο, αλλά *οι προϋποθέσεις* κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας πρέπει να συμβιβάζονται με τους [κανόνες του δικαίου της Ένωσης] και να σέβονται τα δικαιώματα του Ευρωπαίου πολίτη»[39]. Επομένως, η εν λόγω αρχή δεν πρέπει να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αποκλείεται η ανάκληση της ιθαγένειας σε περίπτωση που η απώλειά της θα συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, ή ότι οι *προϋποθέσεις* κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας δεν υπόκεινται στον έλεγχο του δικαίου της Ένωσης[40]. Συγκεκριμένα, η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης δεν μπορεί να στερείται την πρακτική αποτελεσματικότητά της και, επομένως, τα δικαιώματα που απονέμονται με αυτήν δεν μπορούν να προσβάλλονται με τη θέσπιση εθνικής ρύθμισης η οποία δεν τηρεί το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, τις αρχές που απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι οποίες υπομνήσθηκαν ανωτέρω[41].

46. Η δεύτερη αρχή είναι εκείνη κατά την οποία ο *δικαστικός έλεγχος διενεργείται υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης* και, ειδικότερα, υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας. Στο πλαίσιο της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη πλείονα στοιχεία: κατ' αρχάς, η ατομική εξέταση των συνεπειών της απώλειας της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης για τον ενδιαφερόμενο και τα μέλη της οικογένειάς του όσον αφορά την απώλεια των δικαιωμάτων που απονέμονται σε κάθε πολίτη της Ένωσης· εν συνεχεία, η απαίτηση οι εν λόγω συνέπειες να συνάδουν με τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη και, τέλος, ενδεχομένως, η υποχρέωση εκ νέου απόδοσης ex tunc της ιθαγένειας στον ενδιαφερόμενο. Τα προεκτεθέντα στοιχεία είναι αναγκαία για τον *δικαστικό έλεγχο που διενεργείται υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης*, οι δε αρμόδιες εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να προβαίνουν στην εξέταση, την οποία απαιτεί το Δικαστήριο, της αναλογικότητας της απώλειας της ιθαγένειας που συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης κατά τρόπο διεξοδικό και ενδελεχή.

47. Ως εκ τούτου, δεν χωρεί αμφιβολία ότι η απώλεια της ιθαγένειας που συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, η οποία προβλέπεται από την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ρύθμιση, πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των προεκτεθεισών αρχών.

[39] Βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Poiares Maduro στην υπόθεση Rottmann (C-135/08, EU:C:2009:588, σημείο 23). Η υπογράμμιση δική μου.

[40] Πρβλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Poiares Maduro στην υπόθεση Rottmann (C-135/08, EU:C:2009:588, σημείο 23).

[41] Βλ., συναφώς, αποφάσεις Rottmann (σκέψεις 41 έως 43, 45, 48, 56 και 59), Tjebbes κ.λπ. (σκέψεις 30, 32, 40 έως 42 και 45) και Wiener Landesregierung (σκέψεις 44, 59, 61 και 73). Βλ., επίσης, σημεία 29 έως 43 και, ειδικότερα, σημείο 45 των παρουσών προτάσεων.

Γ. Επί της εφαρμογής των νομολογιακών αρχών στην υπό κρίση υπόθεση

48. Υπενθυμίζω εξαρχής ότι η προσφεύγουσα της κύριας δίκης απώλεσε αυτοδικαίως, βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του νόμου περί ιθαγένειας, τη δανική ιθαγένεια με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της, λόγω ανυπαρξίας πραγματικού δεσμού με τη Δανία, και ότι δεν μπόρεσε να τύχει της εφαρμογής της παρέκκλισης που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του ίδιου νόμου, καθόσον υπέβαλε αίτηση διατήρησης της δανικής ιθαγένειας μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της.

49. Επομένως, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης είναι αντιμέτωπη με την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, η οποία, κατά πάγια νομολογία, τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών [42].

50. Λαμβανομένου υπόψη του προεκτεθέντος νομολογιακού πλαισίου [43] και, ειδικότερα, της απόφασης Tjebbes κ.λπ., είναι σαφές ότι η κατάσταση πολίτη της Ένωσης ο οποίος έχει την ιθαγένεια ενός μόνον κράτους μέλους και είναι αντιμέτωπος με την απώλεια της ιδιότητας που απονέμεται από το άρθρο 20 ΣΛΕΕ και των συνακόλουθων δικαιωμάτων εμπίπτει, λόγω της φύσεως και των συνεπειών της, στο δίκαιο της Ένωσης [44]. Επομένως, δεδομένου ότι η κατάσταση της προσφεύγουσας της κύριας δίκης εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, το Βασίλειο της Δανίας οφείλει, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της στον τομέα της ιθαγένειας, να τηρεί το εν λόγω δίκαιο, η δε κατάσταση αυτή πρέπει να υπόκειται σε έλεγχο από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης [45].

51. Υπό το πρίσμα της ως άνω διαπίστωσης, τίθεται το ζήτημα αν η αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας, την οποία προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας, συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης. Υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, προκειμένου να συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, η απώλεια της ιθαγένειας που προβλέπεται από εθνική ρύθμιση πρέπει να στηρίζεται σε λόγο αναγόμενο στο γενικό συμφέρον, όπερ σημαίνει ότι είναι πρόσφορη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και ότι η απώλεια της ιθαγένειας που επιφέρει η εν λόγω ρύθμιση δεν συνιστά αυθαίρετη πράξη [46].

52. Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης υποστηρίζει ότι, μολονότι η αυτοδίκαιη και χωρίς εξαιρέσεις απώλεια της ιθαγένειας, την οποία προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας, επιδιώκει νόμιμο σκοπό και αποσκοπεί στη διατήρηση πραγματικού δεσμού και σε προστασία της ιδιαίτερης σχέσης αλληλεγγύης και πίστης που υπάρχει μεταξύ του κράτους μέλους και των πολιτών του, ωστόσο, δεν είναι πρόσφορη για τη διασφάλιση του εν λόγω

[42] Αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, Grzelczyk (C-184/99, EU:C:2001:458, σκέψη 31), και Wiener Landesregierung (σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[43] Βλ. σημεία 29, 30 και 33 των παρουσών προτάσεων.

[44] Βλ. απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 32).

[45] Βλ., συναφώς, αποφάσεις Rottmann (σκέψεις 42 και 45) και Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 32). Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Δανική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι, από την απόφαση των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, συνελθόντων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που διεξήχθη στο Εδιμβούργο, στις 11 και 12 Δεκεμβρίου 1992, συνάγεται ότι το Βασίλειο της Δανίας διαθέτει ευρεία εξουσία εκτίμησης όσον αφορά τον καθορισμό των προϋποθέσεων κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας και έχει ιδιαίτερη θέση όσον αφορά την ιθαγένεια της Ένωσης. Εντούτοις, η Επιτροπή υπενθύμισε ότι η διατύπωση των κρίσιμων χωρίων της εν λόγω απόφασης που αφορούν την ιθαγένεια της Ένωσης είναι πανομοιότυπη με εκείνη της δήλωσης αριθ. 2 σχετικά με την ιθαγένεια κράτους μέλους, η οποία προσαρτήθηκε από τα κράτη μέλη στην τελική πράξη της Συνθήκης ΕΕ. Βλ., συναφώς, απόφαση Rottmann (σκέψη 40). Η Επιτροπή υπενθύμισε επίσης ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η αρμοδιότητα των κρατών μελών στον τομέα της κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας πρέπει να ασκείται με γνώμονα την τήρηση του δικαίου της Ένωσης. Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Courage (σκέψη 41).

[46] Πρβλ. απόφαση Rottmann (σκέψεις 51 έως 54).

σκοπού. Επιπλέον, η αυτοδίκαιη απώλεια που προβλέπεται από την εν λόγω διάταξη δεν έχει αναλογικό χαρακτήρα και, επομένως, αντιβαίνει στο άρθρο 20 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 7 του Χάρτη.

53. Αντιθέτως, η Δανική Κυβέρνηση, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, υποστηρίζει ότι η εξέταση της νομιμότητας και της αναλογικότητας του άρθρου 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας σε σχέση με τα πρόσωπα που έχουν συμπληρώσει το 22ο έτος της ηλικίας τους κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης διατήρησης της ιθαγένειας πρέπει να βασιστεί σε συνολική εκτίμηση της δανικής ρύθμισης για την απώλεια και την εκ νέου απόδοση της ιθαγένειας. Κατά τη Δανική Κυβέρνηση, ο αναλογικός χαρακτήρας της αυτοδίκαιης απώλειας της δανικής ιθαγένειας για τα πρόσωπα που έχουν συμπληρώσει το 22ο έτος της ηλικίας τους θα πρέπει επίσης να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα των κανόνων περί διατήρησης της ιθαγένειας έως την ηλικία αυτή, οι οποίοι είναι, στο σύνολό τους, πολύ επιεικείς. Εξάλλου, η Δανική Κυβέρνηση εκτιμά ότι η νομιμότητα και η αναλογικότητα των κανόνων σχετικά με την απώλεια της δανικής ιθαγένειας επιρρωννύονται από το γεγονός ότι η Δανική Κυβέρνηση μπορεί να επιτρέπει, βάσει κατά περίπτωση εκτίμησης, τη διατήρηση της ιθαγένειας, όταν η αίτηση υποβάλλεται πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας.

54. Θα εξετάσω, επομένως, υπό το πρίσμα της προεκτεθείσας νομολογίας, αν η επίμαχη εθνική ρύθμιση, η οποία προβλέπει την απώλεια της δανικής ιθαγένειας και η οποία συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης για την προσφεύγουσα της κύριας δίκης, επιδιώκει θεμιτό σκοπό και είναι πρόσφορη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού καθώς και αν η ρύθμιση για την απώλεια της δανικής ιθαγένειας είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας όσον αφορά τις συνέπειές της στην κατάσταση της προσφεύγουσας της κύριας δίκης.

1. Επί της εξέτασης του θεμιτού χαρακτήρα του σκοπού γενικού συμφέροντος που επιδιώκεται με τη ρύθμιση για την απώλεια της δανικής ιθαγένειας

55. Κατά πρώτον, υπενθυμίζω ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι είναι θεμιτό ένα κράτος μέλος να επιθυμεί να προστατεύσει, αφενός, την ιδιαίτερη σχέση αλληλεγγύης και πίστης που υπάρχει μεταξύ του ίδιου και των υπηκόων του και, αφετέρου, την αμοιβαιότητα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που αποτελούν το θεμέλιο του δεσμού της ιθαγένειας [47]. Κατά το Δικαστήριο, είναι θεμιτό ένα κράτος μέλος, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας που του παρέχει τη δυνατότητα να καθορίζει τις προϋποθέσεις κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας, να θεωρεί την ιθαγένεια εκδήλωση πραγματικού δεσμού μεταξύ του ιδίου και των υπηκόων του και να προβλέπει ως συνέπεια της έλλειψης ή της παύσης ενός τέτοιου πραγματικού δεσμού την απώλεια της ιθαγένειάς του [48].

56. Κατά δεύτερον, υπενθυμίζω επίσης ότι το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να διευκρινίσει, με την απόφαση Tjebbes κ.λπ., ότι κριτήριο το οποίο βασίζεται στη συνήθη διαμονή των υπηκόων του οικείου κράτους μέλους επί αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα «εκτός του εν λόγω κράτους μέλους και *των εδαφών όπου ισχύει η Συνθήκη ΕΕ*» μπορεί να θεωρηθεί παράγοντας ο οποίος αντικατοπτρίζει την έλλειψη τέτοιου πραγματικού δεσμού [49].

[47] Αποφάσεις Rottmann (σκέψη 51), Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 32) και Wiener Landesregierung (σκέψη 52).

[48] Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 35). Βλ., επίσης, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Tjebbes κ.λπ. (C-221/17, EU:C:2018:572, σημείο 53).

[49] Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 36). Βλ., συναφώς, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Tjebbes κ.λπ. (C-221/17, EU:C:2018:572, σημείο 54). Η υπογράμμιση δική μου.

57. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, σκοπός του άρθρου 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας είναι να αποτρέψει τη μεταβίβαση της δανικής ιθαγένειας επί γενεές σε πρόσωπα τα οποία δεν έχουν ή δεν έχουν πλέον πραγματικό δεσμό με τη Δανία. Κατά τη Δανική Κυβέρνηση, ο Δανός νομοθέτης εκτίμησε ότι τα πρόσωπα που γεννήθηκαν στην αλλοδαπή και *δεν έζησαν στη Δανία* ή δεν διέμειναν για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα στο εν λόγω κράτος μέλος χάνουν σταδιακά την πίστη, την αλληλεγγύη και τον δεσμό τους με το συγκεκριμένο κράτος μέλος καθώς μεγαλώνουν [50].

58. Υπό τις συνθήκες αυτές, φρονώ ότι, όπως υποστηρίζουν η Γαλλική και η Δανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, είναι, κατ' αρχήν, θεμιτό για ένα κράτος μέλος να θεωρεί ότι τα πρόσωπα που γεννήθηκαν στην αλλοδαπή και δεν έζησαν ούτε διέμειναν στο συγκεκριμένο κράτος μέλος κατά τρόπον ώστε να αποδεικνύουν πραγματικό δεσμό με αυτό *μπορούν* σταδιακά να απολέσουν τη σχέση πίστης και αλληλεγγύης καθώς και τον δεσμό τους με το εν λόγω κράτος μέλος. Συναφώς, επισημαίνεται ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την ιθαγένεια προβλέπει ότι η ιθαγένεια *δύναται* να απολεσθεί αυτοδικαίως ελλείψει πραγματικού δεσμού μεταξύ του κράτους και του πολίτη που έχει τη συνήθη διαμονή του στην αλλοδαπή [51].

59. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι είναι, κατ' αρχήν, θεμιτό ένα κράτος μέλος, αφενός, να αποφασίζει ότι κριτήρια όπως η διαμονή στο έδαφός του για περιόδους των οποίων η [συνολική] διάρκεια είναι κατώτερη του ενός έτους δεν υποδηλώνουν πραγματικό δεσμό με το εν λόγω κράτος μέλος και, αφετέρου, να μπορεί να θεσπίζει μια ηλικία, εν προκειμένω τη συμπλήρωση του 22ου έτους, για την εξέταση της πλήρωσης των προϋποθέσεων απώλειας της ιθαγένειας.

60. Τούτου λεχθέντος, για λόγους πληρότητας, πρέπει να αναφερθώ σε ένα σημαντικό ζήτημα, που έθεσε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της και συζητήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση κατόπιν ερώτησης που έθεσε το Δικαστήριο, το οποίο βαίνει πέραν του ζητήματος που απασχολεί το αιτούν δικαστήριο. Πρόκειται για το ζήτημα αν ένα κριτήριο απώλειας της ιθαγένειας το οποίο στηρίζεται στο γεγονός ότι Δανός υπήκοος διαμένει εκτός της Δανίας και το οποίο δεν διακρίνει μεταξύ διαμονής εντός της Ένωσης και διαμονής σε τρίτο κράτος μπορεί να θεωρηθεί θεμιτό κριτήριο από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης, όταν η εν λόγω απώλεια συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης [52].

[50] Μολονότι διερωτώμαι αν η εν λόγω σταδιακή απώλεια του πραγματικού δεσμού μπορεί να γενικευτεί σε όλα τα πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της επίμαχης διάταξης, θα συμφωνήσω ότι *μπορεί* να υφίσταται, *κατ' αρχήν*, κίνδυνος επέλευσης τέτοιας σταδιακής απώλειας του πραγματικού δεσμού *σε ορισμένες περιπτώσεις*. Επιπλέον, θεωρώ απολύτως εύλογο το ενδεχόμενο ορισμένοι πολίτες της Ένωσης να έχουν πραγματικό δεσμό με περισσότερα του ενός κράτη μέλη. Η αμφισβήτηση της διαπίστωσης αυτής θα ισοδυναμούσε με αμφισβήτηση της ίδιας της ουσίας της ιθαγένειας της Ένωσης. Θα ήταν, κατά τη γνώμη μου, οξύμωρο να μη γίνονται δεκτές οι ενδεχόμενες συνέπειες που απορρέουν για τους ημεδαπούς από την άσκηση, μεταξύ άλλων, μιας εκ των θεμελιωδών ελευθεριών της Ένωσης, ήτοι της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων.

[51] Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την ιθαγένεια, η οποία εγκρίθηκε στις 6 Νοεμβρίου 1997 στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαρτίου 2000, κυρώθηκε από το Βασίλειο της Δανίας στις 24 Ιουλίου 2002. Στην επεξηγηματική έκθεση της εν λόγω Συμβάσεως επισημαίνεται ότι η διάταξη αυτή έχει σκοπό να επιτρέψει στο κράτος που το επιθυμεί να εμποδίσει τους πολίτες του που διαμένουν επί μακρόν στην αλλοδαπή να διατηρήσουν την ιθαγένεια του κράτους αυτού όταν ο δεσμός με το τελευταίο δεν υφίσταται πλέον ή έχει αντικατασταθεί από δεσμό με άλλη χώρα, υπό την προϋπόθεση, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, ότι πρόκειται για άτομα με διπλή ιθαγένεια και, συνεπώς, δεν υφίσταται κίνδυνος ανιθαγένειας. Βλ. σημείο 70 της εν λόγω έκθεσης.

[52] Απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, η Δανική Κυβέρνηση επιβεβαίωσε την απουσία τέτοιας διάκρισης. Όσον αφορά τη διάκριση που πραγματοποιεί η δανική ρύθμιση μεταξύ διαμονής, μεταξύ άλλων, στη Σουηδία ή τη Φινλανδία και διαμονής σε άλλο κράτος μέλος, η Δανική Κυβέρνηση επιβεβαίωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι το άρθρο 8, παράγραφος 3, του νόμου περί ιθαγένειας προβλέπει ότι περίοδος διαμονής διάρκειας επτά ετών στα ανωτέρω δύο κράτη μέλη θεωρείται ότι καταδεικνύει πραγματικό δεσμό με τη Δανία. Συναφώς, απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, η Επιτροπή ανέφερε ότι ο συγκεκριμένος κανόνας συνιστά διάκριση βάσει του κράτους μέλους διαμονής η οποία μπορεί να θεωρηθεί ανακόλουθη σε σχέση με τον σκοπό γενικού συμφέροντος που επιδιώκεται με τη δανική ρύθμιση. Βλ., επίσης, υποσημείωση 6 των παρουσών προτάσεων.

61. Συγκεκριμένα, η εφαρμογή ενός τέτοιου κριτηρίου διαμονής θα είχε ως συνέπεια, όπως ορθώς υπογράμμισε η Επιτροπή με τις γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις της, ένα πρόσωπο, το οποίο είναι Δανός υπήκοος και έχει επίσης την ιθαγένεια τρίτου κράτους και το οποίο γεννήθηκε σε άλλο κράτος μέλος, από Δανό γονέα ο οποίος άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας δυνάμει του άρθρου 21 ΣΛΕΕ, να απολέσει αυτοδικαίως τη δανική ιθαγένεια και, επομένως, την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, εάν, κατά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, πληροί τις σωρευτικές προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του νόμου περί ιθαγένειας και δεν μπορεί να τύχει της εφαρμογής της παρέκκλισης που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του ίδιου νόμου. Με άλλα λόγια, η άσκηση των δικαιωμάτων που συναρτώνται προς την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης των γονέων του θα κατέληγε στο παράδοξο το συγκεκριμένο πρόσωπο να απολέσει το σύνολο των δικαιωμάτων που συναρτώνται προς την ιδιότητά του ως πολίτη της Ένωσης[53]. Επιπλέον, η εν λόγω απώλεια θα επερχόταν επίσης εάν το συγκεκριμένο πρόσωπο, το οποίο γεννήθηκε σε άλλο κράτος μέλος, έκανε χρήση, μεταξύ του 18ου και του 22ου έτους της ηλικίας του, του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής, μεταξύ άλλων, για να εργαστεί ή διαμείνει σε άλλο κράτος μέλος[54].

62. Συναφώς, μολονότι συμμερίζομαι τις αμφιβολίες της Επιτροπής όσον αφορά τον θεμιτό χαρακτήρα ενός τέτοιου κριτηρίου διαμονής και τον γενικότερο αντίκτυπό του στην ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών εντός της Ένωσης, εντούτοις δεν θεωρώ ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, απαιτείται ειδική και διεξοδική ανάλυση η οποία να επικεντρώνεται στο συγκεκριμένο στοιχείο προκειμένου να απαντηθεί το προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο. Συγκεκριμένα, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, εκτός της διαμονής 3 ή 4 εβδομάδων στη Γαλλία[55], η προσφεύγουσα της κύριας δίκης δεν διέμεινε σε άλλο κράτος μέλος πλην της Δανίας και έζησε πάντοτε στις Ηνωμένες Πολιτείες. Εντούτοις, για την περίπτωση που το Δικαστήριο έχει διαφορετική γνώμη, εκθέτω τις ακόλουθες παρατηρήσεις.

63. Κατ' αρχάς, υπενθυμίζεται ότι το ζήτημα που εκτίθεται στις ανωτέρω σκέψεις δεν τέθηκε στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Tjebbes κ.λπ., δεδομένου ότι το βασισμένο στη διαμονή κριτήριο που προβλεπόταν από την επίμαχη ολλανδική ρύθμιση στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση δεν διέκρινε μεταξύ διαμονής στις Κάτω Χώρες και διαμονής σε άλλο κράτος μέλος[56]. Επομένως, καίτοι είναι αληθές ότι, με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι το συγκεκριμένο κριτήριο αντικατόπτριζε την έλλειψη πραγματικού δεσμού, εντούτοις, διευκρίνισε ότι επρόκειτο για διαμονή «εκτός του [οικείου] κράτους μέλους και *των εδαφών όπου ισχύει η Συνθήκη ΕΕ*»[57].

[53] Απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, η Επιτροπή υπογράμμισε ότι από την εφαρμογή τέτοιου κριτηρίου προκύπτει ότι η άσκηση, από τον ενδιαφερόμενο Δανό υπήκοο, του δικαιώματος κυκλοφορίας και διαμονής συνεπάγεται την απώλεια του εν λόγω δικαιώματος.

[54] Τούτο θα συνέβαινε, κατά τη γνώμη μου, στην περίπτωση Δανού υπηκόου, γεννηθέντος στις Κάτω Χώρες από Δανό πατέρα και Αμερικανίδα μητέρα, ο οποίος, σε ηλικία 18 ετών, ασκεί το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής για να εργαστεί ή να σπουδάσει στην Ιταλία, διαμένοντας στη χώρα αυτή έως τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του. Επισημαίνεται επίσης ότι, όπως εξέθεσε η Επιτροπή απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, η περίπτωση στην οποία ένας τέτοιος υπήκοος θα είχε διπλή δανική και ιταλική ιθαγένεια θα ενέπιπτε ομοίως στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Στην περίπτωση αυτή, δεν θα επρόκειτο περί απώλειας της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, αλλά περί περιορισμού του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής εντός της Ένωσης.

[55] Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης επιβεβαίωσε ότι επρόκειτο για περιόδους διακοπών.

[56] Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 10).

[57] Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 36). Βλ., συναφώς, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Tjebbes κ.λπ. (C-221/17, EU:C:2018:572, σκέψη 54). Η υπογράμμιση δική μου.

64. Εν συνεχεία, υπενθυμίζεται ότι, όσον αφορά πολίτες της Ένωσης που γεννήθηκαν στο κράτος μέλος υποδοχής και ουδέποτε έκαναν χρήση του δικαιώματός τους ελεύθερης κυκλοφορίας, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι εν λόγω πολίτες δύνανται να επικαλεσθούν το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και τις διατάξεις που έχουν θεσπισθεί για την εφαρμογή του [58].

65. Τέλος, είναι πρόδηλο ότι κριτήριο το οποίο δεν διακρίνει μεταξύ κατοικίας ή διαμονής σε τρίτο κράτος και κατοικίας ή διαμονής σε κράτος μέλος όσον αφορά την απώλεια της ιθαγένειας κατά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, η οποία συνεπάγεται για τον ενδιαφερόμενο την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, συνιστά σαφή περιορισμό του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, ο οποίος δύναται να αποθαρρύνει τον Δανό υπήκοο από την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος [59]. Επισημαίνεται, συναφώς, ότι δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι ένας τέτοιος περιορισμός του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής των πολιτών της Ένωσης είναι σύμφωνος με την αρχή της αναλογικότητας. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι πολίτης της Ένωσης μπορεί να απολέσει την ιθαγένειά του επειδή εγκαταστάθηκε σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της ιθαγένειάς του περιορίζει δυσανάλογα, κατά τη γνώμη μου, το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής του συγκεκριμένου πολίτη. Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν πρέπει να θεωρείται ότι η κατοικία και η διαμονή στο έδαφος της Ένωσης διαρρηγνύουν τον πραγματικό δεσμό που υφίσταται μεταξύ πολίτη της Ένωσης και του κράτους μέλους καταγωγής του.

66. Υπό τις συνθήκες αυτές και λαμβανομένων υπόψη των επιφυλάξεων που διατύπωσα όσον αφορά τις συνέπειες στην ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών εντός της Ένωσης ενός κριτηρίου διαμονής όπως αυτό το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του νόμου περί ιθαγένειας, θεωρώ ότι, υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης, το δίκαιο της Ένωσης δεν αντιτίθεται, κατ' αρχήν, στο να προβλέπει ένα κράτος μέλος, για λόγους γενικού συμφέροντος, την απώλεια της ιθαγένειας στις περιπτώσεις που προβλέπονται στην εν λόγω διάταξη, ακόμη και αν η απώλεια αυτή συνεπάγεται για τον ενδιαφερόμενο την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης.

2. Επί του ελέγχου του αναλογικού χαρακτήρα της επίμαχης εθνικής ρύθμισης λαμβανομένων υπόψη των συνεπειών της για τον ενδιαφερόμενο

67. Υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου και, ειδικότερα, των σκέψεων 40 έως 42 της απόφασης Tjebbes κ.λπ. [60], διατηρώ αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον η ρύθμιση για την απώλεια της δανικής ιθαγένειας, η οποία επέρχεται με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, όπως προβλέπεται από το άρθρο 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας και εφαρμόζεται, με τη διοικητική πρακτική, από τις δανικές αρχές, είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας. Οι αμφιβολίες μου απορρέουν όχι από μία μόνον πτυχή της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης ρύθμισης, αλλά από διάφορα συστατικά στοιχεία της εν λόγω ρύθμισης τα οποία αφορούν την έλλειψη, αφενός, ατομικής εξέτασης των συνεπειών της

[58] Αποφάσεις της 19ης Οκτωβρίου 2004, Zhu και Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, σκέψη 26), της 13ης Σεπτεμβρίου 2016, Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675, σκέψεις 42 και 43), και της 2ας Οκτωβρίου 2019, Bajratari (C-93/18, EU:C:2019:809, σκέψη 26).

[59] Βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Poiares Maduro στην υπόθεση Rottmann (C-135/08, EU:C:2009:588, σημείο 32), σύμφωνα με τις οποίες «θα πρόσβαλλε αναμφίβολα το δικαίωμα κυκλοφορίας και διαμονής που απονέμει στον πολίτη της Ένωσης το άρθρο [21 ΣΛΕΕ] η διάταξη κράτους μέλους που θα πρόβλεπε την απώλεια της ιθαγένειάς του σε περίπτωση μεταφοράς της κατοικίας σε άλλο κράτος μέλος».

[60] Βλ. σημεία 35 και 36 των παρουσών προτάσεων.

απώλειας της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης για κάθε πρόσωπο που υποβάλλει την αίτησή του μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του και, αφετέρου, εκ νέου απόδοσης ex tunc της απολεσθείσας ιθαγένειας.

α) Επί της συστηματικής έλλειψης ατομικής εξέτασης των συνεπειών της απώλειας της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης για κάθε πρόσωπο που υποβάλλει την αίτησή του μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του

68. Υπενθυμίζεται ότι οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου απορρέουν από το γεγονός ότι η απώλεια της δανικής ιθαγένειας και, συνεπώς, της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης είναι αυτοδίκαιη, ο δε νόμος περί ιθαγένειας δεν προβλέπει καμία εξαίρεση. Όπως επισήμανε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, στην επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης περίπτωση, η κατάσταση του θιγόμενου από την εν λόγω απώλεια προσώπου και, ενδεχομένως, η κατάσταση της οικογένειάς του *ουδέποτε* αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής εξέτασης. Φρονώ ότι το συγκεκριμένο ζήτημα βρίσκεται στο επίκεντρο των δυσχερειών που δημιουργεί η επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση ρύθμιση για την αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας.

69. Κατά πρώτον, επισημαίνεται ότι ο *μόνος τρόπος* που έχει στη διάθεσή του Δανός υπήκοος ο οποίος επιθυμεί να επιτύχει την *ατομική εξέταση* των συνεπειών της απώλειας της ιθαγένειας, που συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, είναι η υποβολή αίτησης διατήρησης της δανικής ιθαγένειας *πριν* από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του [61] και, ειδικότερα, *μεταξύ του 21ου και του 22ου έτους* [62], διάστημα το οποίο είναι, κατά τη γνώμη μου, εξαιρετικά βραχύ. Εάν υποβάλλει την αίτηση μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του, η αίτηση θα εξεταστεί μόνον με σκοπό να εξακριβωθεί αν πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του νόμου περί ιθαγένειας. Στην περίπτωση αυτή, η αίτησή του θα απορριφθεί αυτομάτως [63], ο δε ενδιαφερόμενος όχι μόνον χάνει τη δανική ιθαγένεια και, επομένως, την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, αλλά επιπλέον δεν επωφελείται, οποτεδήποτε, ατομικής εξέτασης των συνεπειών της εν λόγω απώλειας υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης.

70. Κατά δεύτερον, παρατηρώ ότι από τις διευκρινίσεις που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι, μετά την έκδοση της απόφασης Tjebbes κ.λπ., το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης αποφάσισε ότι οι πρώην Δανοί υπήκοοι που συμπλήρωσαν το 22ο έτος της ηλικίας τους από την 1η Νοεμβρίου 1993 και έπειτα και οι οποίοι είχαν υποβάλει αίτηση διατήρησης της δανικής ιθαγένειάς τους *πριν* από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας

[61] Επί της τροποποίησης του άρθρου 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας μετά την έκδοση της απόφασης Tjebbes κ.λπ., βλ. σημείο 25 των παρουσών προτάσεων.

[62] Υπενθυμίζεται ότι το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, σε περίπτωση υποβολής αίτησης διατήρησης της ιθαγένειας *πριν από τη συμπλήρωση του 21ου έτους της ηλικίας*, το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης *δεν λαμβάνει θέση* επί του αν ο αιτών διατήρησε τη δανική ιθαγένεια και χορηγεί απλώς και μόνον βεβαίωση δανικής ιθαγένειας *με την επιφύλαξη* της απώλειας της εν λόγω ιθαγένειας, με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, δυνάμει του άρθρου 8 του νόμου περί ιθαγένειας. Ομολογώ ότι το επιχείρημα ότι η εκτίμηση της διατήρησης της ιθαγένειας πρέπει να πραγματοποιηθεί όσο το δυνατόν πλησιέστερα στην ηλικία των 22 ετών, προκειμένου οι δανικές αρχές να μπορούν να λάβουν θέση επί της διατήρησης της ιθαγένειας, δεν με πείθει. Βλ. σημείο 24 των παρουσών προτάσεων.

[63] Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, η Δανική Κυβέρνηση επισήμανε ότι, μολονότι οι δανικές αρχές *δεν ενημερώνουν* συστηματικά τους Δανούς υπηκόους σχετικά με τις προϋποθέσεις απώλειας της ιθαγένειάς τους κατά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας τους, εντούτοις ο κανόνας της απώλειας της δανικής ιθαγένειας μνημονεύεται στη σελίδα 2 των διαβατηρίων. Περαιτέρω, η Δανική Κυβέρνηση διευκρίνισε επίσης ότι το διαβατήριο του προσώπου που εμπίπτει στη ρύθμιση για την απώλεια της δανικής ιθαγένειας παύει να ισχύει από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του. Συναφώς, φρονώ ότι η μνεία του συγκεκριμένου κανόνα στη σελίδα 2 του διαβατηρίου δεν ασκεί επιρροή στο ζήτημα που βρίσκεται στο επίκεντρο της υπό κρίση υπόθεσης, ήτοι την παντελή αδυναμία της προσφεύγουσας της κύριας δίκης να αμφισβητήσει την απώλεια της ιθαγένειάς της, η οποία συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, και, επομένως, να εξασφαλίσει τη διενέργεια ελέγχου της αναλογικότητας, υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, των συνεπειών της εν λόγω απώλειας.

τους, ως προς τους οποίους εκδόθηκε απόφαση απώλειας της ιθαγένειας δυνάμει του άρθρου 8 του νόμου περί ιθαγένειας, η οποία είχε ως συνέπεια την απώλεια της ιθαγένειας της Ένωσης, μπορούσαν να ζητήσουν την επανεξέταση της εν λόγω απόφασης[64]. Επομένως, μολονότι οι εν λόγω υπήκοοι μπόρεσαν να τύχουν τέτοιας επανεξέτασης υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, η οποία συμπλήρωσε το 22ο έτος της ηλικίας της μετά την 1η Νοεμβρίου 1993, δεν μπόρεσε να επωφεληθεί της επανεξέτασης, δεδομένου είχε υποβάλει την αίτηση διατήρησης της ιθαγένειας 43 ημέρες *μετά* τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας της.

1) Επί των αντιρρήσεων που προέβαλε η Δανική Κυβέρνηση

71. Όσον αφορά τον λόγο διατήρησης της απαίτησης που προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του νόμου περί ιθαγένειας, κατά την οποία η αίτηση διατήρησης της δανικής ιθαγένειας πρέπει να έχει υποβληθεί *πριν* από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι από τις προπαρασκευαστικές εργασίες της εν λόγω διάταξης προκύπτει ότι, κατά την τροποποίησή της, με σκοπό τη συμμόρφωση με την απόφαση Tjebbes κ.λπ., ο Δανός νομοθέτης έκρινε ότι «η εν λόγω απόφαση δεν επιβάλλει τη συστηματική παροχή της δυνατότητας τέτοιας [ατομικής] εξέτασης».

72. Συναφώς, η Δανική Κυβέρνηση, με τις γραπτές και τις προφορικές παρατηρήσεις της, υποστήριξε ότι από την απόφαση Tjebbes κ.λπ. δεν προκύπτει ότι η ατομική εξέταση πρέπει να είναι δυνατή ανά πάσα στιγμή, όταν ο ενδιαφερόμενος την επιθυμεί. Κατά την ερμηνεία της εν λόγω απόφασης στην οποία προβαίνει η Δανική Κυβέρνηση, αρκεί η εν λόγω ατομική εξέταση να μπορεί να πραγματοποιηθεί, και τούτο συμβαίνει, κατ' αυτήν, εάν η αίτηση διατήρησης της ιθαγένειας υποβληθεί πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας.

73. Στην υπό κρίση υπόθεση, εάν γίνει δεκτή η ανωτέρω ερμηνεία, τίθενται τα ακόλουθα ερωτήματα: πρέπει να θεωρηθεί ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα πρόσωπο μπορεί να απολέσει την ιθαγένεια κράτους μέλους, με αποτέλεσμα την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, χωρίς να διενεργηθεί, *οποτεδήποτε*, ατομική εξέταση της εν λόγω απώλειας και των συνεπειών της για το συγκεκριμένο πρόσωπο υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης; Πρέπει, επίσης, να θεωρηθεί, όπως προτείνει η Δανική Κυβέρνηση, ότι η υποχρέωση των κρατών μελών να διενεργούν την εν λόγω ατομική εξέταση, όπως έχει καθιερωθεί με τη νομολογία του Δικαστηρίου, μπορεί να περιορίζεται από μια προθεσμία;

74. Τα ανωτέρω ερωτήματα με οδηγούν σαφώς στο συμπέρασμα ότι η ερμηνεία της απόφασης Tjebbes κ.λπ. από τον Δανό νομοθέτη και τη Δανική Κυβέρνηση δεν μπορεί να γίνει δεκτή, δεδομένου ότι βασίζεται σε πλάνη.

75. Κατά πρώτον, η ως άνω ερμηνεία δεν λαμβάνει υπόψη, κατά τη γνώμη μου, την υποχρέωση των αρμόδιων εθνικών αρχών και των εθνικών δικαστηρίων, αφενός, να τηρούν την αρχή της αναλογικότητας σε υποθέσεις απώλειας της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και, αφετέρου, να διενεργούν, στο πλαίσιο της τήρησης της εν λόγω αρχής, ατομική εξέταση των συνεπειών της απώλειας της εν λόγω ιδιότητας, υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης.

[64] Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στο έγγραφο του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης με τίτλο «Orientering om behandlingen af ansøgninger om bevis for bevarelse af dansk indfødsret efter EU-Domstolens dom i sag C-221/17, Tjebbes» (Πληροφορίες σχετικά με τον χειρισμό των αιτήσεων βεβαίωσης διατήρησης της δανικής ιθαγένειας μετά την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπόθεση C-221/17, Tjebbes).

76. Κατά δεύτερον, η ως άνω ερμηνεία ισοδυναμεί με παροχή στα κράτη μέλη της δυνατότητας να στερούν από το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, την πρακτική αποτελεσματικότητά του σε περιπτώσεις όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης. Υπενθυμίζω ότι, κατά πάγια νομολογία, η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών. Επομένως, η εν λόγω ιδιότητα δεν μπορεί να στερείται την πρακτική αποτελεσματικότητά της και, συνεπώς, τα δικαιώματα που απονέμει δεν επιτρέπεται να προσβάλλονται με τη θέσπιση εθνικής ρύθμισης η οποία δεν είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης.

2) Επί της ορθής ερμηνείας της απόφασης Tjebbes κ.λπ.

77. Υπενθυμίζεται ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, λόγω της αρχής κατά την οποία η αρμοδιότητα των κρατών μελών στον τομέα της κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας πρέπει να ασκείται με γνώμονα την τήρηση του δικαίου της Ένωσης, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι προϋποθέσεις απώλειας της ιθαγένειας, η οποία συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, δεν υπόκεινται στον έλεγχο του δικαίου της Ένωσης[65]. Συναφώς, με την απόφαση Tjebbes κ.λπ., το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας ενός κράτους μέλους δεν θα ήταν συμβατή προς την αρχή της αναλογικότητας εάν οι σχετικοί εθνικοί κανόνες δεν επέτρεπαν, οποτεδήποτε, ατομική εξέταση των συνεπειών που έχει η απώλεια αυτή για τους ενδιαφερομένους από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης[66].

78. Εν αντιθέσει, όμως, προς την κρίση του Δικαστηρίου στις σκέψεις 41 και 42 της απόφασης Tjebbes κ.λπ., σε περίπτωση όπως αυτή της προσφεύγουσας της κύριας δίκης, στην οποία η απώλεια της δανικής ιθαγένειας επέρχεται αυτοδικαίως και συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, διαπιστώνω ότι οι δανικές αρχές *αδυνατούν να εξετάσουν*, παρεμπιπτόντως, τις συνέπειες της εν λόγω απώλειας για *κάθε* Δανό υπήκοο ο οποίος υπέβαλε αίτηση διατήρησης της δανικής ιθαγένειας μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του. Συγκεκριμένα, οι εν λόγω υπήκοοι δεν μπορούν να εξασφαλίσουν, *οποτεδήποτε*, ατομική εξέταση της αναλογικότητας των συνεπειών που η εν λόγω απώλεια έχει για αυτούς από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης. Κατά τη γνώμη μου, η έλλειψη τέτοιας εξέτασης είναι όχι μόνον αυτόματη, όπως διαπιστώνει το αιτούν δικαστήριο, αλλά και *συστηματική*.

79. Η ορθή ερμηνεία της απόφασης Tjebbes κ.λπ. προϋποθέτει ότι *οποιαδήποτε* περίπτωση απώλειας ιθαγένειας που συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης πρέπει να μπορεί να εξεταστεί υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο με τη νομολογία του σχετικά με το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, γεγονός το οποίο συνεπάγεται την υποχρέωση ατομικής εξέτασης *και* για τα πρόσωπα που βρίσκονται σε κατάσταση όπως αυτή της προσφεύγουσας της κύριας δίκης. Λαμβανομένης υπόψη της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης ρύθμισης, όμως, ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες η απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης έχει δυνητικώς δυσανάλογες συνέπειες ουδέποτε θα μπορέσουν να εξεταστούν από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης, μολονότι οι ενδιαφερόμενοι χάνουν όλα τα δικαιώματα που συναρτώνται προς την εν λόγω ιδιότητα.

[65] Πρβλ. αποφάσεις Rottmann (σκέψεις 41 έως 43, 45, 48, 56 και 59), Tjebbes κ.λπ. (σκέψεις 30, 32, 40 έως 42 και 45) και Wiener Landesregierung (σκέψεις 44, 59, 61 και 73). Βλ., επίσης, σημεία 29 έως 43 και, ειδικότερα, σημείο 45 των παρουσών προτάσεων.

[66] Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 41). Υπενθυμίζεται ότι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η συγκεκριμένη απόφαση, το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί όχι επί της αρμοδιότητας για τον καθορισμό, με την εθνική ρύθμιση, προϋπόθεσης απώλειας της ιθαγένειας (όπως διαμονή των υπηκόων κράτους μέλους επί συνεχές διάστημα δέκα ετών εκτός του εν λόγω κράτους και της Ένωσης) αλλά επί της μη συμβατότητας της εν λόγω ρύθμισης με την αρχή της αναλογικότητας, δεδομένου ότι δεν καθιστούσε δυνατή την εξέταση, *οποτεδήποτε*, των συνεπειών της εν λόγω απώλειας από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης. Επί της συγκεκριμένης διάκρισης, βλ. τις παρατηρήσεις μου στο σημείο 45 των παρουσών προτάσεων.

80. Μπορεί κάτι τέτοιο να γίνει δεκτό; Φρονώ πως όχι.

81. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση Wiener Landesregierung, έκρινε ότι *τυχόν απώλεια* της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, έστω και προσωρινή, συνεπάγεται για τον ενδιαφερόμενο τη στέρηση, για αόριστο χρονικό διάστημα, της δυνατότητας να απολαύει όλων των δικαιωμάτων που απονέμει η εν λόγω ιδιότητα[67]. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, στην οποία ένα πρόσωπο απώλεσε αυτοδικαίως την ιθαγένειά του με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του και, επομένως, την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να αμφισβητήσει την εν λόγω απώλεια, το οικείο κράτος μέλος υποχρεούται, λαμβανομένων υπόψη των συνεπειών της εν λόγω απώλειας για το συγκεκριμένο πρόσωπο, από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης, να διασφαλίσει την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 20 ΣΛΕΕ.

82. Ακόμη και αν οι λόγοι απώλειας της ιθαγένειας, η οποία συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, είναι, κατ' αρχήν, νόμιμοι, όπως εν προκειμένω, η εν λόγω απώλεια μπορεί να επέλθει μόνον εάν οι αρμόδιες εθνικές αρχές και τα αρμόδια δικαστήρια τηρούν την αρχή της αναλογικότητας. Είναι ένα ζήτημα το να προβλέπει εθνική ρύθμιση *κανόνα* αυτοδίκαιης απώλειας της ιθαγένειας, καθόσον η νομοθετική αυτή επιλογή εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών. Είναι, εντούτοις, εντελώς διαφορετικό ζήτημα το γεγονός ότι η *εθνική διαδικασία* που προβλέπεται από την εν λόγω ρύθμιση δεν παρέχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να αμφισβητήσει την απώλεια της ιθαγένειας στο πλαίσιο ελέγχου της αναλογικότητας[68] και, επομένως, να τύχει ατομικής εξέτασης των συνεπειών της εν λόγω απώλειας. Επομένως, το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος μπορεί θεμιτώς να προβλέπει την αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας πρέπει να διακρίνεται από την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας όσον αφορά αυτήν την απώλεια από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης.

83. Υπό τις συνθήκες αυτές, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι τέτοια παντελής και συστηματική έλλειψη ατομικής εξέτασης για τα πρόσωπα που υπέβαλαν την αίτησή τους μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας τους δεν θα ήταν πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται με την υποχρέωση διενέργειας ελέγχου αναλογικότητας, ήτοι προκειμένου να καταστεί δυνατό στα εν λόγω πρόσωπα να διατηρήσουν την ιθαγένεια του οικείου κράτους μέλους και, επομένως, την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, και ότι η στέρηση της ιθαγένειας που συνεπάγεται η επίμαχη διάταξη θα συνιστούσε αυθαίρετη και ανακόλουθη πράξη.

84. Ας εξετάσουμε, ως παράδειγμα, την περίπτωση δύο αδελφών, των AA και BB, που έχουν τη δανική ιθαγένεια. Η AA γεννήθηκε στη Δανία, αλλά εγκαταστάθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες με τους γονείς της λίγους μήνες μετά τη γέννησή της. Αντιθέτως, η BB γεννήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες και βρίσκεται στην ίδια κατάσταση με την προσφεύγουσα της κύριας δίκης. Στην περίπτωση αυτή, η εφαρμογή του άρθρου 8, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας στις δύο αδελφές θα έχει ως συνέπεια η AA να διατηρήσει τη δανική ιθαγένεια διότι γεννήθηκε στη Δανία, ενώ η αδελφή της, BB, η οποία υπέβαλε την αίτηση διατήρησης της δανικής ιθαγένειας λίγο μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικία της, θα απολέσει αυτοδικαίως την ιθαγένειά της και, επομένως, την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, *χωρίς να έχει τη δυνατότητα να αμφισβητήσει την εν λόγω απώλεια*.

[67] Σκέψη 48 της εν λόγω αποφάσεως.

[68] Για παράδειγμα, στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκλησης του ταξιδιωτικού εγγράφου ή επ' ευκαιρία αίτησης χορήγησης νέου διαβατηρίου.

85. Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, επισήμανε ότι τα αδέλφια της μπόρεσαν να διατηρήσουν τη δανική ιθαγένειά τους και, επομένως, την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης διότι είχαν υποβάλει την αίτηση εμπροθέσμως. Συνεπώς, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια κατάσταση στην οποία, εντός της οικογένειάς της, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης είναι η μόνη η οποία απώλεσε τη δανική ιθαγένεια και, επομένως, την ιδιότητά της ως πολίτη της Ένωσης.

86. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η ατομική εξέταση της κατάστασης του ενδιαφερομένου προϋποθέτει, ενδεχομένως, την εξέταση της κατάστασης της οικογένειάς του, προκειμένου να προσδιορισθεί αν η απώλεια της ιθαγένειας του οικείου κράτους μέλους, οσάκις επιφέρει απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, θα έχει συνέπειες οι οποίες θα επηρεάσουν δυσανάλογα, σε σχέση με τον επιδιωκόμενο από τον εθνικό νομοθέτη σκοπό, τη φυσιολογική εξέλιξη της οικογενειακής και επαγγελματικής του ζωής, από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης[69]. Χωρίς έναν τέτοιο έλεγχο της αναλογικότητας, οι αρμόδιες εθνικές αρχές και, ενδεχομένως, τα εθνικά δικαστήρια δεν θα είναι σε θέση να βεβαιωθούν ότι μια τέτοια απώλεια της ιθαγένειας συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη και, ιδιαίτερα, με το δικαίωμα στον σεβασμό της οικογενειακής ζωής, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του εν λόγω Χάρτη[70].

87. Επομένως, φρονώ ότι, ανεξαρτήτως της θεμιτής επιλογής του εθνικού νομοθέτη να θεσπίσει (ή να μη θεσπίσει) καταληκτική ημερομηνία για την αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας, οι αρμόδιες εθνικές αρχές ή, ενδεχομένως, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να είναι σε θέση να εξετάζουν μεμονωμένα *κάθε* απώλεια ιθαγένειας, η οποία συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης διατήρησης της ιθαγένειας. Σε τέτοια περίπτωση τίθεται το ζήτημα της περιόδου που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη για τη διενέργεια τέτοιας εξέτασης στο πλαίσιο του ελέγχου της αναλογικότητας. Συναφώς, ορθώς η Επιτροπή υποστήριξε ότι η εν λόγω εξέταση θα μπορούσε να διενεργηθεί λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση του ενδιαφερομένου κατά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του. Δεδομένου ότι η ατομική εξέταση θα ήταν επίσης δυνατή όταν η αίτηση διατήρησης της ιθαγένειας υποβάλλεται μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, τέτοιος περιορισμός της περιόδου που λαμβάνεται υπόψη για τη διενέργεια της εν λόγω εξέτασης θα ήταν, κατά τη γνώμη μου, σύμφωνος τόσο με την αρχή της ασφάλειας δικαίου όσο και με την αρχή της αναλογικότητας. Συναφώς, επισημαίνεται επίσης ότι, σε περίπτωση που η εν λόγω εξέταση διενεργείται λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση του ενδιαφερομένου κατά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του, η ενδεχόμενη ύπαρξη νέων πραγματικών στοιχείων σε ορισμένες περιπτώσεις θα μπορούσε, εντούτοις, να απαιτεί νέα εξέταση των εν λόγω στοιχείων.

β) Επί της απουσίας εκ νέου απόδοσης ex tunc της ιθαγένειας σε ρύθμιση περί αυτοδίκαιης απώλειας της ιθαγένειας με δυνατότητα μεταγενέστερης εκ νέου απόδοσής της στο πλαίσιο γενικής διαδικασίας πολιτογράφησης

88. Όπως προαναφέρθηκε, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί επίσης αμφιβολίες όσον αφορά τη δυσχέρεια ανάκτησης της ιθαγένειας με πολιτογράφηση μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας. Συναφώς, η Δανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η εξέταση του αναλογικού χαρακτήρα της απώλειας της ιθαγένειας η οποία προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του νόμου περί

[69] Αποφάσεις Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 44) και Wiener Landesregierung (σκέψη 59).

[70] Αποφάσεις Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 45) και Wiener Landesregierung (σκέψη 61).

ιθαγένειας σε σχέση με τα πρόσωπα που έχουν συμπληρώσει το 22ο έτος της ηλικίας τους κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης διατήρησης της ιθαγένειας πρέπει να βασίζεται σε συνολική εκτίμηση της δανικής ρύθμισης για την απώλεια και την ανάκτηση της ιθαγένειας.

89. Συναφώς, όπως προαναφέρθηκε, η ρύθμιση για την αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας παρέχει στους πρώην Δανούς υπηκόους τη δυνατότητα μεταγενέστερης ανάκτησης της εν λόγω ιθαγένειας στο πλαίσιο της γενικής διαδικασίας πολιτογράφησης, εφόσον πληρούν ορισμένες απαιτήσεις, περιλαμβανομένων αυτών της διαμονής στο έδαφος της Δανίας κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης πολιτογράφησης και της συμπλήρωσης εννέα ετών συνεχούς διαμονής στη Δανία [71].

90. Αρκεί αυτή η δυνατότητα ανάκτησης της ιθαγένειας ώστε να θεωρηθεί ότι η ρύθμιση περί αυτοδίκαιης απώλειας της δανικής ιθαγένειας συνάδει με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, όπως ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο με την απόφαση Tjebbes κ.λπ.;

91. Φρονώ πως όχι.

92. Πρώτον, όπως ανέφερα ήδη, το Δικαστήριο κατοχύρωσε με τη νομολογία του την αρχή κατά την οποία η αρμοδιότητα των κρατών μελών στον τομέα της κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας πρέπει να ασκείται με γνώμονα την τήρηση του δικαίου της Ένωσης [72].

93. Δεύτερον, όπως επίσης προανέφερα, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι, σε περίπτωση κατά την οποία η απώλεια της ιθαγένειας ενός κράτους μέλους επέρχεται αυτοδικαίως και συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, οι αρμόδιες εθνικές αρχές και τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια πρέπει να είναι σε θέση όχι μόνον να εξετάζουν, παρεμπιπτόντως, τις συνέπειες της απώλειας της ιθαγένειας, αλλά επίσης, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, να αποδίδουν εκ νέου ex tunc την ιθαγένεια στον ενδιαφερόμενο, κατόπιν της εκ μέρους του υποβολής αίτησης για τη χορήγηση ταξιδιωτικού εγγράφου ή κάθε άλλου εγγράφου που αποδεικνύει την ιθαγένειά του [73].

94. Διαπιστώνεται ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ρύθμιση για την απώλεια της δανικής ιθαγένειας δεν προβλέπει τη συγκεκριμένη δυνατότητα, εν αντιθέσει προς όσα έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση Tjebbes κ.λπ. Μια τέτοια απώλεια της ιθαγένειας, όμως, ακόμη και για *ορισμένη* διάρκεια μερικών ετών, όπως εν προκειμένω, συνεπάγεται για τον ενδιαφερόμενο τη στέρηση, καθ' όλο αυτό το διάστημα, της δυνατότητας να απολαύει όλων των δικαιωμάτων που απονέμει η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης [74]. Ως εκ τούτου, ακόμη και αν ισχύουν λιγότερο αυστηρές γενικές απαιτήσεις όσον αφορά τη διαμονή, φρονώ ότι η συγκεκριμένη δυνατότητα ανάκτησης της ιθαγένειας δεν αρκεί για να θεωρηθεί ότι η ρύθμιση περί αυτοδίκαιης απώλειας της δανικής ιθαγένειας συνάδει με τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ.

95. Υπό τις συνθήκες αυτές, φρονώ ότι ο έλεγχος της αναλογικότητας, υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, των συνεπειών της απώλειας της ιθαγένειας, όταν αυτή συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, ο οποίος διενεργείται αποκλειστικά και μόνον εάν ο

[71] Βλ. σημεία 8 και 26 των παρουσών προτάσεων.

[72] Βλ. αποφάσεις της 7ης Ιουλίου 1992, Micheletti κ.λπ. (C-369/90, EU:C:1992:295, σκέψη 10), Rottmann (σκέψεις 39 και 41) και Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 30)· της 14ης Δεκεμβρίου 2021, Stolichna obshtina, rayon «Pancharevo» (C-490/20, EU:C:2021:1008, σκέψη 38), και Wiener Landesregierung (σκέψη 37).

[73] Απόφαση Tjebbes κ.λπ. (σκέψη 42 και διατακτικό).

[74] Πρβλ. απόφαση Wiener Landesregierung (σκέψη 48).

ενδιαφερόμενος υπέβαλε αίτηση πριν από τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας του και χωρίς δυνατότητα εκ νέου απόδοσης ex tunc της ιθαγένειας στο εν λόγω πρόσωπο δεν αρκεί για να θεωρηθεί ότι πληρούνται οι απαιτήσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο με την απόφαση Tjebbes κ.λπ.

V. Πρόταση

96. Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Østre Landsret (εφετείο ανατολικής περιφέρειας, Δανία) ως εξής:

Το άρθρο 20, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε νομοθεσία κράτους μέλους η οποία προβλέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας του συγκεκριμένου κράτους μέλους με τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας λόγω ανυπαρξίας πραγματικού δεσμού, εφόσον δεν έχει υποβληθεί αίτηση διατήρησης της εν λόγω ιθαγένειας πριν από τη συμπλήρωση της ηλικίας αυτής, με αποτέλεσμα, στην περίπτωση προσώπων που δεν έχουν επίσης την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους, την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν, χωρίς ατομική εξέταση, όταν η αίτηση διατήρησης της ιθαγένειας υποβάλλεται μετά τη συμπλήρωση του 22ου έτους της ηλικίας, της αναλογικότητας, από την άποψη του δικαίου της Ένωσης, των συνεπειών της απώλειας αυτής για την κατάσταση των εν λόγω προσώπων, με δυνατότητα εκ νέου απόδοσης ex tunc της ιθαγένειας στους ενδιαφερομένους κατά την υποβολή αίτησης χορήγησης ταξιδιωτικού εγγράφου ή οποιουδήποτε άλλου εγγράφου που αποδεικνύει την ιθαγένειά τους.